

СЕКЦІЯ XXVII. КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО

ВИКОРИСТАННЯ ТЕМИ «CONSTKAMERS» У ВИСТАВКОВІЙ ПРАКТИКІ МУЗЕЇВ

Копилова Світлана Володимирівна

кандидат філософських наук, завідувачка відділу науково-експозиційної роботи

Національний заповідник «Хортиця», Україна

«Constkamers» (kunstkamers) – особливий живописний жанр, що виник та отримав розвиток в Антверпені в XVII столітті. Твори, що відносяться до цього типу художньої творчості, зображують інтер'єри, які заповнені картинами, скульптурою та іншими предметами декоративно-ужиткового мистецтва. В зв'язку з цим їх часто називають галерейними картинами.

Всього було створено біля сотні «constkamers». В жанрі галерейного живопису працювала нечисленна група майстрів, серед яких знамениті Франс Франкен Молодший (нід. Frans Francken (II), 1581 – 1642 pp.), Ян Брейгель Старший (нід. Jan Brueghel de Oude, 1568 – 1625 pp.), Віллем ван Хахт, або Віллем ван Хехт (нід. Willem van Haecht, 1593 – 1637 pp.), Давід Тенірс Молодший (нід. David Teniers, 1610 – 1690 pp.), Корнеліс де Бельє (нід. Cornelis de Baellieur, 1607 – 1671 pp.). Винятковість жанру галерейних картин обумовлює висвітлення питання його використання як окремої теми в експозиційній (виставковій) практиці.

28.11.2009 – 28.02.2010 р. та 25.03. – 27.06. 2010 р. в результаті співпраці музеїв Rubens Huis (Антверпен, Бельгія) та Mauritshuis (Гаага, Нідерланди) була представлена виставка «Kamers vol kunst in 17de eeuwse Antwerpen» («Зали, повні мистецтва, в Антверпені XVII століття»). Вона складалась із шістнадцяти творів, які розповідали про захоплюючий світ фламандського мистецтва в жанрі галерейного живопису. Серцевину цієї експозиції складали три картини Віллема ван Хахта, що зберігаються в Rubens Huis, Mauritshuis та у приватній колекції. На виставці вони вперше були виставлені разом. На полотнах Віллема ван Хахта зображено колекцію відомого збирача творів мистецтва з Антверпена Корнеліса ван дер Геста (нід. Cornelis van der Geest, 1555 – 1638 pp.), хранителем якої був сам Ван Хахт. Намальовані «kunstkamers» поєднують у собі реальність та фантазію: майже всі зображені у цих інтер'єрах картини були копіями творів відомих майстрів; однак вони ніколи не були частиною однієї колекції.

The National Gallery (Лондон, Велика Британія), Museo Nacional del Prado (Мадрид, Іспанія), Kunsthistorisches Museum (Відень, Австрія), The Royal Collection (Велика Британія) та кілька приватних колекціонерів надали для цієї експозиції інші шедеври, зокрема Антоніса ван Дейка (нід. Anthonis van Dyck, 1599 – 1641 pp.), Квентіна Массейса (нід. Quentin Massijs, Quinten Matsys/Metsys; 1465/1466 – 1530 pp.) та Девіда Тенірса Молодшого [2].

Особливістю представлення колекції в Rubens Huis була відсутність пояснювальних текстів до експонатів: кожен відвідувач отримував невеликий та пізнавальний путівник.

Цікаво, що Mauritshuis на веб-сайті виставки пропонував можливість здійснити віртуальний тур по одній із галерейних картин Віллема ван Хахта, а саме «Apelles schildert Campaspe» («Апеллес малює Кампаспу», 1630 р.). Цифрова репрезентація пояснює концепцію полотна та зображених на ньому персонажів, а також надає відвідувачу можливість порівняти деякі написані Ван Хахтом репродукції з оригіналами, наприклад, Антоніса ван Дейка, Квентіна Массейса, Антоніо да Корреджо (італ. Antonio Allegri da Correggio, бл. 1489 р. – бл. 1534 р.) та Данієля Сегерса (нід. Daniel Seghers, Daniel Zegers, 1590 – 1661 pp.) [5].

Виставка була показана в обох музеях і супроводжувалась багато проілюстрованим каталогом голландською та англійською мовами («Willem van Haecht: room for art in 17th-century Antwerp»), складеним Аріаною ван Сучтелен (куратор Mauritshuis) та Беном ван Бенеден (куратор Rubens Huis).

З нагоди виставки 15 квітня 2010 року Нідерландський інститут історії мистецтв (RKD) та Mauritshuis організували симпозіум, присвячений kunstkamers та різним аспектам історії колекціонування XVII – XIX ст. [4].

В одному із залів виставки «Kamers vol kunst in 17de eeuw Antwerpen» була представлена робота фламандського живописця Гонзалеса Кокса (Gonzales Coques, 1614/1618 – 1684 pp.) «Interieur met figuren te midden van een schilderijenverzameling» («Інтер'єр із фігурами посеред колекції картин», 1667 – 1672 pp.), для створення якої він залучив понад двадцять майстрів з Антверпена. В 2016 р. цей знаменитий твір був окремо репрезентований Mauritshuis в Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie (Варшава, Польща) [3]. Твір був виставлений в галереї картин Палацу на острові, де представлені твори європейських митців XVII – XVIII століть, серед яких найчисленнішими є голландські художники.

Певним чином, але опосередковано, тема галерейного живопису була висвітлена на виставці «David Teniers and the Theatre of Painting» («Давід Тенірс і Театр Живопису»), що відбулась 19.10.2006 – 21.01.2007 р. в The Courtauld Gallery (Лондон, Велика Британія). Вона була присвячена відомому мистецькому проекту XVII століття: виданню Давідом Тенірсом Молодшим першого ілюстрованого друкованого каталогу картин – «Theatrum Pictorium» або «Theatre of Painting» (1660 р.). Ця публікація задокументувала одне з найбільших зібрань свого часу – колекцію творів мистецтва губернатора Іспанських Нідерландів ерцгерцога Леопольда Вільгельма Австрійського (нім. Leopold Wilhelm von Österreich, 1614 – 1662 pp.). На виставці окрім експонатів The Courtauld Gallery були репрезентовані предмети з колекцій Museo Nacional del Prado (Мадрид, Іспанія), The Royal Collection (Велика Британія), National Gallery of Ireland (Дублін, Ірландія), Glasgow Museums (Глазго, Шотландія), British Library (Лондон, Велика Британія).

Theatrum Pictorium складався з 243 найбільш шанованих ерцгерцогом італійських картин. Кожну з них Давід Тенірс написав в кольорі у зменшеному вигляді (17 x 25 см) в якості моделей для граверів. Сьогодні ці копії визнані цінним історичним джерелом, оскільки багато оригіналів зазнали певних змін у XVIII столітті, а деякі взагалі були втрачені. На виставці представлено 25 таких робіт. Вони були виставлені поряд з однойменними гравюрами «Theatrum Pictorium» та разом із видами галереї ерцгерцога Леопольда, за якими можна було ідентифікувати оригінальні роботи («The Brussels Picture Gallery of the Archduke Leopold Wilhelm of Austria (1614-1662)» (1651 p.) з Petworth House та «The Archduke Leopold William in his Picture Gallery in Brussels» (1647 – 1651 pp.) з Museo Nacional del Prado).

Крім того, на виставці було представлено кілька екземплярів «Theatrum Pictorium», у тому числі рідкісне видання 1660 року з гербом ерцгерцога, а також

копія, що належала англійському живописцю Джошуа Рейнольдсу (англ. Sir Joshua Reynolds, 1723 – 1792 pp.) [1].

Підсумовуючи вище викладене, можна відзначити, що не дивлячись на певну ексклюзивність галерейного жанру, «constkamers» не входить до переліку популярних тем для створення самостійних виставкових проєктів. Галерейні картини часто представлені в контексті іншої проблематики, часто дотичної, наприклад, пов'язаною з історичною персоною. Ймовірно, цей факт пояснюється обмеженою кількістю галерейних картин та зосередженістю їх в фондозбірках окремих музеїв та приватних колекцій.

Список використаних джерел:

1. David Teniers and the Theatre of Painting. The Courtauld. Вилучено з: <https://courtauld.ac.uk/gallery/exhibitions/past-exhibitions/david-teniers-and-the-theatre-of-painting/>.
2. Kamers vol kunst in 17e-eeuws Antwerpen. CODART. Вилучено з: <https://www.codart.nl/guide/agenda/kamers-vol-kunst-in-17e-eeuws-antwerpen/>.
3. Malarstwo flamandzkie. Słynny obraz Coques'a w Łazienkach. Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie. Вилучено з: <https://www.lazienki-królewskie.pl/pl/aktualnosci/malarstwo-flamandzkie-w-palacu-na-wyspie-zobacz-słynny-obraz>.
4. Symposium Mauritshuis en RKD over kunstkamers en kunstcollecties. AICA. Вилучено з: <https://www.aicanederland.org/390/>.
5. Willem van Haecht. Apelles schildert Campaspe. Mauritshuis. Вилучено з: <https://www.mauritshuis.nl/ontdek-collectie/kunstwerken/266-apelles-schildert-campaspe/>.